

RAZISKAVE NA OBMOČJU PUCARJEVEGA ROBA LETA 2001 IN 2013

TOPOGRAFSKI IN STRATIGRAFSKI PODATKI

Območje arheoloških raziskav na Pucarjevem robu leži na izravnavi nad prepadnimi koriti reke Idrijce ob stari poti proti železniški postaji Most na Soči (sl. 2, 3). Na vzhodnem delu tega območja je leta 1958 sondiral Nikolaj Mozetič, a je bil rezultat negativen.⁵

Arheološki izkop, ki je potekal ob gradbenih delih med 27. julijem in 22. oktobrom 2001, je zajemal površino velikosti 30 × 2 m.⁶ Železna uhata sekira (t. 14C: 8), odkrita 27. avgusta na odseku med hišama Most na Soči št. 74 in 73 v recentnem cestnem nasutju le 10 cm pod asfaltom, je dala slutiti, da je mogoče v bližini pričakovati grobove. Dejansko so se 19. septembra v profilu gradbenega kanala približno 25 m jugovzhodno od hiše št. 74 pokazali prvi žgani grobovi. V nadaljevanju je bilo na približno 60 m² odprti površini odkritih 31 žganih grobov iz železne dobe (sl. 4: 1–30). Večina jih je ležala pod cestnim nasutjem ali ob njem in so bili dokaj dobro ohranjeni prav zaradi cestnega tampona in asfaltne prevleke. Grob 24 je segal izven gradbenega izkopa in ga zato nismo raziskali. Še pet žganih železnodobnih grobov (sl. 4: 31–35) je bilo odkritih leta 2013 med izkopom velikosti 12,5 × 2,5 m.⁷

Stratigrafija najdišča je preprosta. Naravno geološko podlago sestavljata čista ilovnata plast (SE 6) in skalna osnova (SE 7) (sl. 5). Prekrivala ju je plast ilovnatega nanosa z manjšimi lapornatimi vključki (SE 5). Proti vrhu ji je sledilo recentno cestno nasutje (SE 3), v katerega je bila na dnu položena vodovodna cev (SE 4), na vrhu je bila površina preplastena z asfaltom (SE 1) ali prekrita s travno rušo (SE 2).

⁵ Mozetič 1958–1959, Sl. 18: 27, 18, 23; Svoljšak 1975, T. 2: 2; Gabrovec, Svoljšak 1983, 33, Sl. 21.

⁶ Izhodiščna merska točka je bila izbrana na višinski koti 158,00 m.

⁷ Gerbec, Mlinar 2014, 16.

GROBOVI

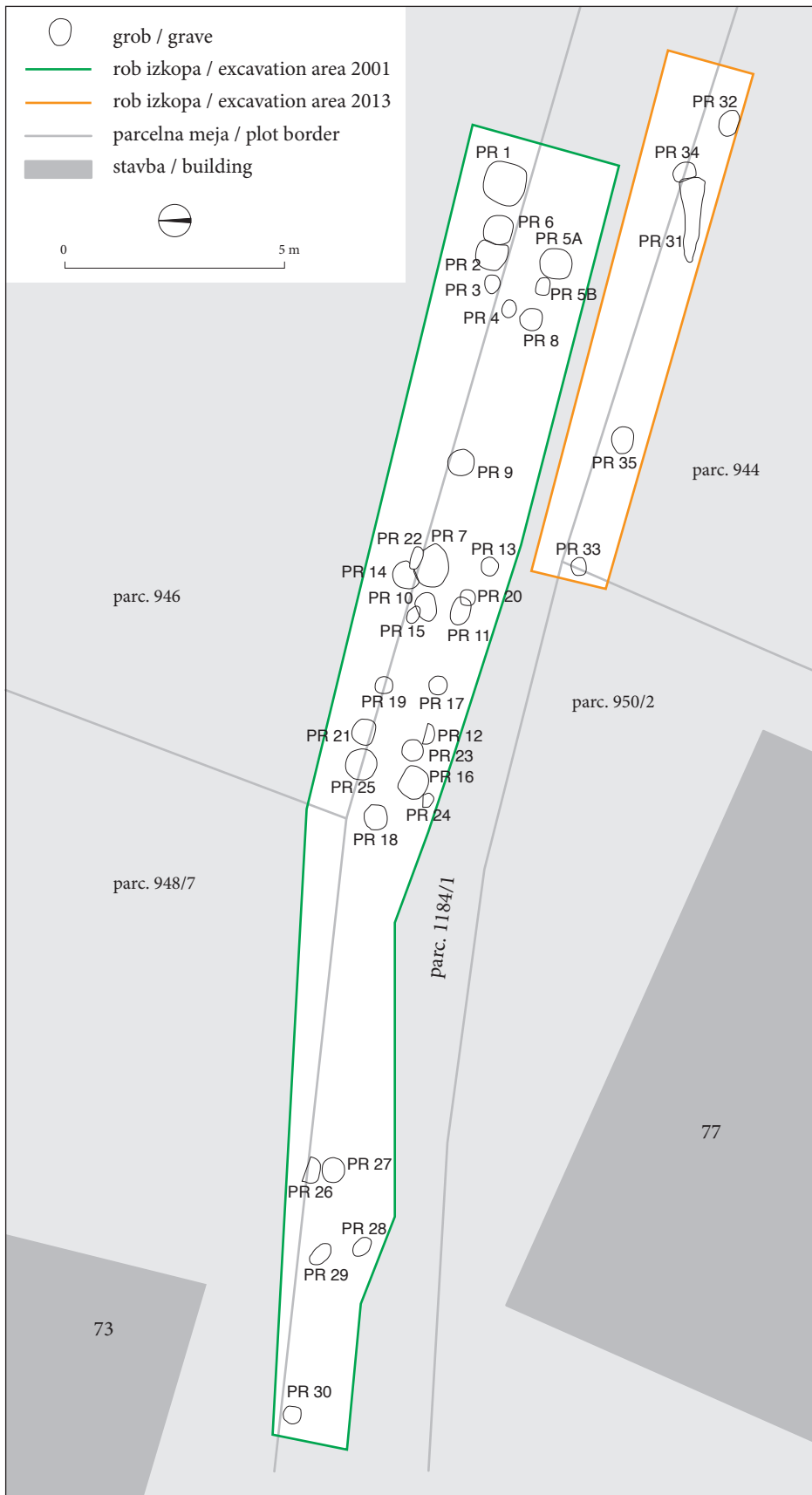
Na ledini Pucarjev rob odkrite grobove označujemo s kratico PR in zaporedno številko.

Grob PR 1 (t. 1–3A)

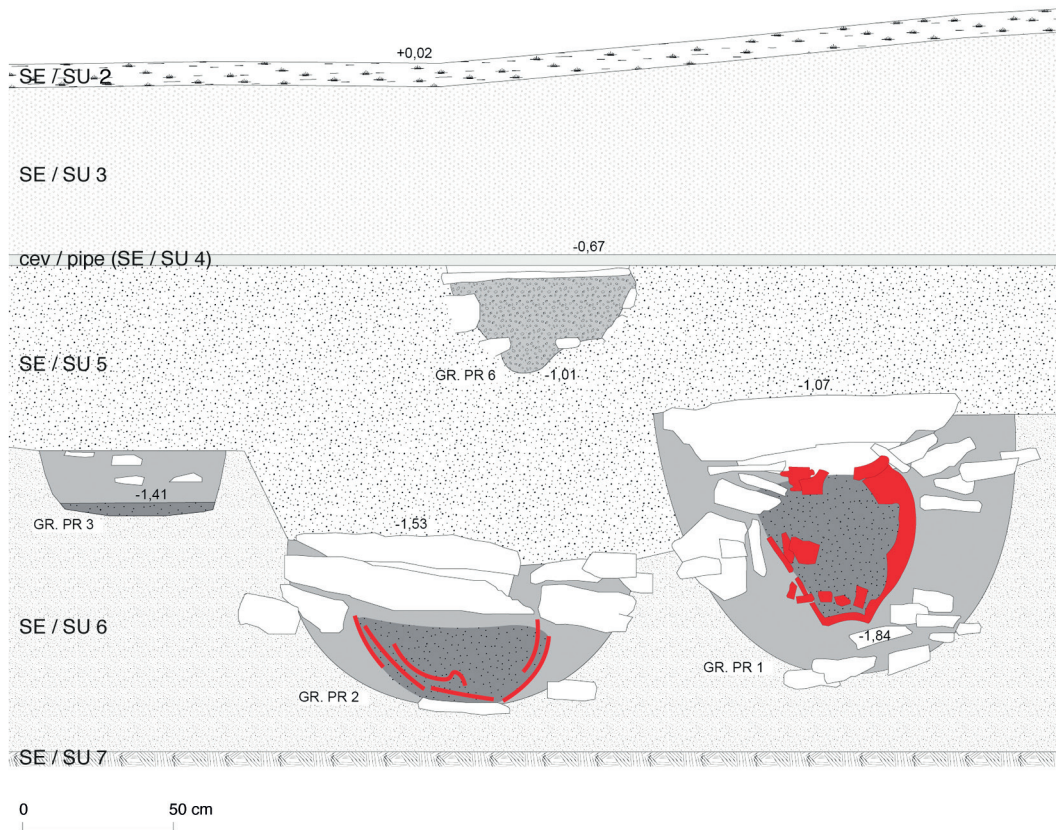
Žarni pokop. Ob kopanju jarka je gradbeni stroj poškodoval južni del jame in delno tudi pitos v njej. Večji del groba se je nadaljeval v severno steno jarka (sl. 5, 6). Grobna jama je bila 70 cm globoko vkopana v sterilno rumenorjavo ilovico (SE 6) z lapornatimi vključki. S treh ohranjenih strani je bila obdana s pokončno postavljenimi lapornatimi ploščami. Domnevno je bila kamnita plošča nameščena tudi na poškodovani južni strani. Grob je pokrivala lapornata plošča, velika 110 × 50 × 17 cm, ki zaradi velikosti, teže in omejenosti izkopnega kanala ni bila dvignjena. Večji del grobne jame je zavzemala lončena žara – pitos, v katero je bila skoraj do vrha nasuta žganina s koščki lesnega oglja in drobci kalciniranih kosti ter grobnimi pridatki. Le skifos in kelihasta posoda na nogi sta bila položena na vrh žganine.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana oseba domnevno ženskega spola, stara od 20 do 40 let. Med kostnimi ostanki je bilo tudi živalsko vretence.

- 1–2. Bronasti kačasti fibuli vrste Fraore; d. z diskom 10,4 in 10 cm; inv. št. TM 384, 391.
3. Odl. bronaste certoške fibule vrste VIIa, prežgana; rek. d. 13,5 cm; inv. št. TM 382.
4. Bronast košaričast obesek; okras: mrežast vrez; v. 2,4 cm; inv. št. TM 378.
5. Bronast košaričast obesek, delno ohranjen; okras: vodoravni vrez; v. 2,2 cm; inv. št. TM 379.
6. Bronast prstanast obroček; pr. 1,6 cm; inv. št. TM 383.
7. Odl. bronastega prstana; okras: vrez; pr. 2,3 cm; inv. št. TM 380.
8. Bronast gumb; pr. glave 1,3 cm; inv. št. TM 381.
9. Bronast pravokotni pasni okov; okras: vtolčeni krožci; d. 5,8 cm, š. 1,3 cm; inv. št. TM 377.

Sl. 4: Most na Soči – Pucarjev rob. Območje arheoloških raziskav leta 2001 in 2013. M. = 1:150.
 Fig. 4: Most na Soči – Pucarjev rob. Area of archaeological investigations in 2001 and 2013. Scale 1:150.

Sl. 5: Most na Soči – Pucarjev rob. Stratigrafski odnosi med grobovi PR 1, PR 2, PR 3 in PR 6. M. = 1:25.

Fig. 5: Most na Soči – Pucarjev rob. Stratigraphic relationships between Graves PR 1, PR 2, PR 3 and PR 6. Scale 1:25.

10. Odl. noža z železnim rezilom in koščnim držajem, ki se zaključuje v kačji (?) glavici, okras: vrez tangencialno povezanih krožcev s piko; d. 17 cm; inv. št. TM 392 (sl. 15).
11. Odl. železnega ploščatega predmeta, odlomljen, zviti; d. 6,5 cm, š. 1,2 cm; inv. št. 1972.
12. Keramična žara - pitos (restavriran); okras: vodoravna plastična rebra, med ustjem in prvim rebrom poteka vrez dveh vodoravnih linij, med ustjem in prvim rebrom

ter od dna do spodnjega rebra je ohranjen črn smolnat premaz; pr. ustja 33 cm, rek. v. 61 cm; inv. št. TM 390.

13. Keramična skodelica – sovjki skifos (*skyphos*) z vodoravnim in navpičnim ročajem, atiški tip B, vrsta *Glaux*, neprežgan, izdelan na lončarskem vretenu, poslikan v grški rdečefiguralni tehniki, premazan s temnosivim firnežem; okras: slikan motiv sove, ki jo z obeh strani obdajata oljčni vejici; pr. z ročajema 15,8 cm, pr. ustja 9,5 cm; inv. št. TM 358 (sl. 17).
14. Keramična kelihasta posoda na nogi; glina slabo prečiščena; poslikava: črn smolnat premaz; pr. ustja 11,4 cm, v. 15,4 cm; inv. št. TM 389 (sl. 16 levo).

Sl. 6: Most na Soči – Pucarjev rob. Grob PR 1 v prerezu.

Fig. 6: Most na Soči – Pucarjev rob. Grave PR 1 in section.

Grob PR 2 (t. 3B, 4A)

Žarni pokop. Grobno jamo, ki je bila vkopana 60 cm v sterilno ilovico (SE 6), je obdajala kamnita konstrukcija iz pokončno postavljenih lapornatih plošč. Manjša lapornata plošča je prekrivala tudi dno groba (kamnita grobna skrinja?). Nanjo je bil postavljen pitos, ki je bil ob strojnem izkopu delno poškodovan. Na dnu pitosa je bila žganina z ogljem, kalciniranimi kostnimi ostanki in pridatki. Bronast ročaj je bil na vrhu osrednje-

ga dela žganine, certoški fibuli pa sta bili skupaj v žganini ob zahodni steni pitosa. Zgornji del pitosa se je pod težo pokravnih plošč sesedel, vseboval pa je premešano ilovnato zemljo s sledovi žganine. Jamo sta prekrivali nagrobni lapornati plošči, veliki $90 \times 60 \times 10$ cm.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana ženska v starosti 30–50 let. Med kostnimi ostanki je bil tudi živalski zob ovce ali koze.

1. Bronasta certoška fibula vrste XIIIc, zvita in prežgana; d. 4,9 cm; inv. št. TM 386.
2. Bronasta certoška fibula vrste XIIIId; d. 4,9 cm; inv. št. TM 385.
3. Bronast ročaj iz kovane trakaste pločevine z zaključki v obliki račjih glav in atašama; pr. 13,5 cm, š. pločevine 0,5 cm, db. 0,14 cm; inv. št. TM 387.
4. Odl. bronaste trakaste zapestnice, prežgana; okras: prečni vrez; vel. $2,1 \times 0,7$ cm; inv. št. TM 388.
5. Keramična žara – pitos; po celotni površini (razen na ustju) je temen smolnat premaz; okras: vodoravna plastična rebra; pr. ustja 20 cm, rek. v. 51 cm; inv. št. TM 435.
6. Odl. noge, ramena in ustja keramične situle na nogi; delno ohranjen rdeč premaz na ustju in ramenu; rek. pr. noge 13,5 cm; inv. št. TM 1973.

Grob PR 3 (t. 4B)

Žgani pokop. Pri gradbenem izkopu je bil v večji meri uničen. V severnem profilu jarka se je ohranil le skrajni severni rob groba, katerega jama je bila vkopana v sterilno ilovico (SE 6). V profilu je bila vidna plitva grobna jama kotanjaste oblike brez grobne konstrukcije. Na vrhu jame so ležali manjši ploščati kosi laporja, ki morda predstavljajo ostanke razpadle nagrobne plošče. Ohranjeni del grobne jame je bil v celoti zapolnjen z žganino. Med koščki oglja in redkimi drobci kalciniranih kosti je bil tudi nežgan odlomek človeške mandibule. V jami razen nekaj popolnoma razpadlih drobcev brona drugih pridatkov ni bilo.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana domnevno odrasla oseba.

Grob PR 4 (t. 4C)

Žgani pokop. Grob je ležal na sredini jarka za kanalizacijo in je bil pri strojnem izkopu močno poškodovan. Ohranjen je bil le skrajni spodnji del groba, ki je v tlorisu meril 0,4 m. Grobna jama je bila vkopana do skalne osnove (SE 7). Prekrivala ga je žganina s koščki oglja in odlomkom nežgane ali slabo žgane človeške kosti (*radius*).

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Bronasta igla fibule, prežgana; d. 5,3 cm; inv. št. TM 363.

Grob PR 5A (t. 5A)

Žgani pokop. Grob je bil le delno ohranjen, ležal je le 20 cm pod današnjim površjem in neposredno pod cestnim tamponom. Severni rob groba je bil poškodovan pri strojnem izkopu jarka, vrhnji del pa uničen ob gradnji ceste. Večji del groba se je nadaljeval v južno steno jarka. Grobna jama je bila kotanjaste oblike, vkopana v ilovnato sterilno plast (SE 6). Žganina je bila najmočnejša na dnu in v vzhodnem delu jame, zasip pa so ob koščih oglja in drobcih sežganih kosti sestavljali še odlomki manjših kosov laporja in ilovnate zemlje. Prav na dnu grobne jame so bili v žganini lok in peresovina certoške fibule ter drobci brona. Grobna plošča je bila odstranjena pri gradnji ceste. Grob 5A je v zahodnem delu sekal grob 5B ter ga ob tem tudi poškodoval.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana domnevno odrasla oseba.

1. Odl. bronaste certoške fibule XIII. vrste, prežgana; š. peresovine 2,2 cm; inv. št. TM 365.
- 4 odl. bronaste pločevine; TM neinv.

Grob PR 5B (t. 5A)

Žgani pokop. Grob je ležal neposredno pod cestnim tamponom in je bil močno poškodovan ob strojnem izkopu jarka. V južni steni jarka je bil ohranjen samo skrajni južni rob groba. Zgornji del je bil uničen pri gradnji ceste. Grobna jama je bila v tlorisu ovalne oblike. Žganina z drobci kalciniranih človeških kosti je bila bolj izrazita na dnu in v zahodnem delu jame, v zasutju pa so bili z ilovnato zemljo pomešani manjši kosi laporja in koščki oglja. Grobni pridatki niso ohranjeni.

Z antropološko analizo spol in starost pokopane osebe nista bila ugotovljena.

Grob PR 6 (t. 5B)

Žgani pokop. Južni rob groba je bil v manjši meri uničen pri strojnem izkopu jarka, večji del se je nadaljeval v severno steno. Grobna jama kotanjaste oblike je v tlorisu merila 50×50 cm. Globoka je bila do 30 cm, vkopana je bila v ilovnat koluvij (SE 5) in zapolnjena z enakomernim polnilom, sestavljenim iz sive ilovnate zemlje, žganine in drobcev kalciniranih kosti. Na dnu jame je bilo položenih več manjših ploščatih laporjev, delno že povsem preperelih. Ob zahodni steni jame je ležala železna plavutasta sekira. Jamo je prekrivala lapornata plošča, velika $60 \times 50 \times 10$ cm, tik nad njo je bila položena novodobna svinčena vodovodna cev.

Po ugotovitvah antropološke analize je bil v grobu pokopan moški, mlajši od 40 let.

1. Bronast šesterkotni obroček; pr. 2,5 cm; inv. št. TM 374.
 2. Železna enoplavutasta sekira s plavutmi spojenimi v tul; d. 13,9 cm; inv. št. TM 393.
 3. Železna sulična ost z delno ohranjenim lesenim toporiščem; d. 15,9 cm; inv. št. TM 394.
- Odl. keramike; TM neinv.

Grob PR 7 (t. 6A)

Žgani pokop. Grobna jama je bila v zgornjem delu močno poškodovana. Ohranjena je bila v tlorisu velikosti 70 × 50 cm in vkopana v naravno sterilno ilovico (SE 6) do skale. Zapolnjena je bila z veliko količino oglja in kalciniranih človeških kosti, na vrhu so jo prekrivali manjši kosi laporja.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

- Odl. brona; TM neinv.
- Odl. prostoročno izdelane keramike; TM neinv.

Grob PR 8 (t. 6B)

Žgani pokop. Severni del groba je bil močno poškodovan ob strojnem izkopu, ohranjeni del se nadaljuje v južno steno jarka, njen gornji del je uničil cestni tampon. Grobna jama je bila v tlorisu nepravilne okrogle oblike s premerom pribl. 50 cm. V profilu je bila kotanjasta, 30 cm vkopana v sterilno ilovico (SE 6). Ohranjen spodnji del jame je bil zapolnjen z žganino, sestavljeno iz oglja, premešane ilovnate zemlje in drobcov kalciniranih kosti. Prav na njenem dnu je bil bronast trakast uhan.

1. Odl. bronastega trakastega uhana, prežgan; okras: vrez vzdolžnih vzporednih linij; d. 6,4 cm, š. do 1,3 cm; inv. št. TM 372.

Grob PR 9 (t. 6C)

Žgani pokop. Grob je v celoti ležal znotraj gradbenega jarka in je bil ob strojnem izkopu v večji meri uničen. Delno je ohranjen spodnji del jame, ki je bila v tlorisu nepravilne okrogle oblike in je merila 60 × 20 cm, v profilu je kotanjasta, vkopana do 10 cm v rumeno sterilno ilovico (SE 6) do lapornate osnove (SE 7). Zapolnjena je bila z žganino, premešano z ilovnato zemljo, drobcami oglja in kalciniranimi kostmi. Na vrhu grobne jame je ležalo več manjših ploščatih kosov laporja. V grobu so bili odlomki lončene posode in bronasta igla fibule.

1. Bronasta igla (verjetno certoške) fibule, prežgana; d. 8,2 cm; inv. št. TM 369.
2. Odl. ostenja lonca (verjetno situle na nogi); površina rdečerjava, prelom opečnat; okras: rebro; vel. 8,7 × 10,1 cm; inv. št. TM 1974.

Grob PR 10 (t. 7A)

Žgani pokop. Vrhni del groba je bil uničen. V tlorisu je bil ohranjen v velikosti 70 × 70 cm in do 15 cm globoko vkopan v plast rumene sterilne ilovice (SE 6). Grobna jama je bila ob robovih zapolnjena z ostanki lesnega oglja in kalciniranih človeških kosti. V taki kepi je bila tudi kačasta fibula. V sredini je jama zapolnjevala mešanica ilovice in laporjevega drobirja. Z vzhodne strani jo je zamejevala lapornata plošča.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Odl. sedlastega loka kačaste fibule, prežgan; d. 4,2 cm; inv. št. TM 2640.
 2. Odl. zvite bronaste pločevine, prežgan; d. 2,3 cm, š. 0,6 cm; inv. št. TM 678.
 - 3–5. Trije bronasti diskasti gumbi z ušecem, prežgani; pr. 0,63 cm; inv. št. TM 677 a–c.
- Odl. prostoročno izdelane keramike; TM neinv.

Grob PR 11 (t. 7B)

Žgani pokop. Ležal je pod grobom 20. Grobna jama je bila vkopana v rumeno sterilno ilovico (SE 6), v tlorisu je bila nepravilne ovalne oblike in je merila 60 × 30 cm. V profilu je bila kotanjasta in zasuta z ilovico ter majhnimi kosi lapornatih plošč. Na dnu jame je bila 7 cm debela plast žganine z ostanki sežganih kosti in lesnega oglja, v kateri sta bila tudi bronasta pridatka.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana domnevno odrasla oseba.

1. Odl. bronaste peresovine fibule, prežgan; ohr. d. 1,5 cm; inv. št. TM 1975.
2. Odl. bronastega uhana, prežgan; okras: vzdolžni vzporedni vrez; š. traku 1,1 cm; inv. št. TM 679.

Grob PR 12 (t. 7C)

Žgani pokop. Vrhni del grobne jame je uničil cestni tampon. Grobna jama v profilu kotanjaste oblike je bila delno vkopana v rumeno ilovnato sterilno plast (SE 6), delno pa se je prilagajala lapornati in apnenčasti naravni osnovi. V tlorisu je bila nepravilne okrogle oblike. Žganina s kostnimi ostanki je bila posuta po dnu do debeline 10 cm, prekrival jo je zasip ilovnate zemlje in lapornatega drobirja.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

- 4 odl. prostoročno izdelane keramike; TM neinv.

Grob PR 13 (t. 7D)

Žgani pokop. Grob je bil uničen približno do polovice in bolje viden le v profilu. Grobna jama je imela v profilu kotanjasto obliko, v tlorisu pa okroglo s premerom 40 cm. Vkopana je bila v sterilno ilovico (SE 6), na njenem zahodnem delu je na dnu ležala velika lapornata plošča, obložena z majhnimi lapornatimi ploščami. Vzhodno od groba je bila apnenčasta skala. Žganina s kostnimi ostanki in lesnim ogljem na dnu jame je bila debela do 10 cm. V njej so bili tudi odlomki keramike.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana domnevno odrasla ženska.

- Odl. keramike; TM neiniv.

Grob PR 14 (t. 8A)

Žgani pokop. Grobna jama je bila vkopana v sterilno ilovico (SE 6). V tlorisu je imela nepravilno okroglo obliko in je merila približno 70 × 60 cm, v profilu je bila kotanjasta. Ohranjen je spodnji del jame, gornji del je bil uničen z vkopom grobne jame PR 22. Dno grobne jame je bilo obloženo z majhnimi kosi laporja in prekrito s 5 cm debelo plastjo žganine s kalciniranimi človeškimi kostmi. Nad njo je bil ohranjeni del jame zapolnjen s temnosivo ilovnatno zemljo in lapornatim drobirjem.

Po ugotovitvah antropološke analize je bil v grobu pokopan moški, star 30–50 let.

1. Odl. bronaste trakaste fibule, prežgan; d. noge 3,3 cm, d. igle 3,7 cm; inv. št. TM 680.
2. Polovica bronastega košaričastega obeska z luknjico na obodu, prežgan; v. 1,9 cm; inv. št. TM 681.
3. Odl. bronastega košaričastega obeska, prežgan; okras: vodovodni vrez; v. 1,9 cm; inv. št. TM 682.

- Odl. keramike; TM neiniv.

Grob PR 15 (t. 8B)

Žgani pokop. Grobna jama v tlorisu nepravilne okrogle oblike je merila 40 × 25 cm, v profilu je bila konično kotanjasta in vkopana v sterilno ilovico (SE 6), segala je vse do lapornate skalne osnove (SE 7). Dno jame je bilo obloženo z manjšimi lapornatimi ploščami. Žganina na dnu z ostanki človeških kosti in oglja je bila izrazita in debela do 10 cm. Zasutje grobne jame je sestavljala temnosiva ilovica z lapornatim drobirjem.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Bronasta kačasta fibula, sedlo na loku je popravljeno s svinčnim ovojem; d. 6,3 cm; inv. št. TM 370 (sl. 14).

Grob PR 16 (t. 8C)

Žgani pokop. Grobna jama v tlorisu ovalne oblike je merila 60 × 70 cm in je bila 40 cm globoko vkopana v sterilno rumeno ilovico (SE 6) (t. 8C). Na zahodnem delu jame je bila na dno položena lapornata plošča, ki je ležala na apnenčastem kamnu. Na vzhodnem robu lapornate plošče sta v žganini ležali bronasti kačasti fibuli. Plast žganine na dnu z ostanki kalciniranih človeških kosti je bila zelo močna in debela 20–30 cm. Na vrh žganine je bila postavljena keramična posodica. Grobna jama je bila zasuta z ilovico rumene barve, ki ji je bil primešan lapornat drobir. Pokrivala jo je nagrobna plošča pravilne pravokotne oblike iz rdeče-sivega laporja v velikosti 80 × 70 × 10 cm.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba v starosti nad 40 let (morda tudi dve osebi, domnevno moški in ženska).

- 1–2. Par bronastih kačastih fibul, zviti, prežgani; d. 10,3 cm; inv. št. TM 375, 376.
3. Keramična kelihasta posoda na nogi, površina rdeče do temnorjave barve, okras: na ramenu in nogi črn smolnat premaz; pr. ustja 11,5 cm, v. 18 cm; inv. št. TM 433 (sl. 16 desno).

Grob PR 17 (t. 9A)

Žgani pokop. Grobna jama kotanjaste oblike je v tlorisu merila pribl. 44 × 40 cm. Vkopana je bila v sterilno rumeno ilovico (SE 6) s primešanimi majhnimi lapornatimi kamni. Kotanja je bila zapolnjena z žganino in kalciniranimi človeškimi kostnimi ostanki ter lesnim ogljem. Prekrita je bila deloma z apnenčasto nagrobno ploščo, ki je ležala 30 cm nad dnom jame. Pridatkov ni bilo.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

Grob PR 18 (t. 9B)

Žgani pokop. Grobna jama je bila globoka le 13 cm in je v tlorisu okrogle oblike merila 70 cm. Vkopana je bila v sterilno rumenorjavo ilovico (SE 6) (sl. 7). Žganina je bila razporejena po celotni grobni jami in zelo izrazita, največ nedogorelih kosti je bilo prav na dnu jame. Na žganino je bila v osrednjem delu groba položena keramična posodica, katere vrhnji del je bil poškodovan pri izkopu groba. V žganini je 10 cm zahodno od lončene posode ležala močno prežgana in od ognja deformirana svetolucijska ločna fibula. Nad žganino je bila tanka plast grobnega zasipa z rjavo ilovico, pomešano z žganino in delčki človeških kosti.

Sl. 7: Most na Soči – Pucarjev rob. Grob PR 18.
Fig. 7: Most na Soči – Pucarjev rob. Grave PR 18.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Bronasta svetolucijska fibula s priveski (obročka in 5 košaričastih obeskov), prežgana; okras: na nogi vrezi v obliki črke V; d. 5,8 cm, pr. večjega obročka 2,5 cm (okras: prečni vrezi), pr. manjšega obročka 1,3 cm, v. košaričastih obeskov: 1,5–2,2 cm; inv. št. TM 398.
 2. Odl. bronastega trakastega uhana, prežgan; okras: vzporedni vzdolžni vrezi; d. 4 cm; inv. št. TM 399a.
 3. Trije odl. bronastega trakastega uhana, prežgani; okras: vzporedni vzdolžni vrezi; skupna d. 3,7 cm; inv. št. TM 399b.
 4. Odl. kelihaste posode na nogi; delno prevlečen s temnim smolnatim premazom; pr. noge 9 cm; inv. št. TM 400.
- Kremenov odbitek ali kresilni kamen; d. 2,1 cm, š. 1,4 cm; TM neinv.
- 4 odl. keramike; TM neinv.

Grob PR 19 (t. 9C)

Žgani pokop. Grobna jama v tlorisu nepravilne oblike je bila vkopana v sterilno ilovico in se je na dnu prilegala skalni lapornati osnovi. V profilu je bilo vidno 5 cm debelo polnilo žganine s kalciniranimi človeškimi kostnimi ostanki in lesnim ogljem, nad njo je bila 15 cm debela plast grobnega zasutja, ki so ga sestavljali lapornat drobir in primešani delčki oglja. Ob grobu je bila navpično postavljena velika lapornata plošča velikosti 80 × 70 × 25 cm.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Odl. bronaste certoške fibule V. vrste, prežgan; d. 3,4 cm; inv. št. TM 683.

Grob PR 20 (t. 9D)

Žgani pokop. Grob je ležal 20–30 cm nad vrhom groba 11 in bil viden v profilu predvsem kot 5 cm debela črna lisa. Grobna jama ovalne oblike je v tlorisu merila 45 × 25 cm, vkopana je bila v del zasipa grobne jame 11 in zapolnjena z žganino, v kateri so bili kalcinirani človeški kostni ostanki in lesno oglje.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba (in otrok?).

1. Odl. bronastega obročka iz žice okroglega preseka, prežgan; db. 0,3 cm; inv. št. TM 685.
- 3 odl. keramike; TM neinv.

Grob PR 21 (t. 10A)

Žgani pokop. Grobna jama je bila v tlorisu nepravilne oglete oblike, velikosti 70 × 60 cm, v profilu pa kotanjasta. Vkopana je bila v rumeno sterilno ilovico (SE 6). Na dnu jame so bile ob severnem robu položene majhne lapornate plošče in ena večja, v vzhodnem delu je bil apnenčast blok. Izrazita žganina s kalciniranimi človeškimi kostnimi ostanki in lesnim ogljem na dnu je bila debela do 15 cm. Prav na vrhu žganine je bila bronasta dvozankasta fibula.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Bronasta ločna dvozankasta fibula, prežgana; d. 9,6 cm, na iglo je prirjavil železen obroček, pr. 2,5 cm; inv. št. TM 450, 450a.
2. Odl. bronastega prstana; š. 0,3 cm, db. žice 0,2 cm; inv. št. TM 452.

Grob PR 22 (t. 10B)

Žgani pokop. Grob je bil vkopan v zasip grobne jame PR 14 in je bil v profilu viden kot temnosiva lisa, debela do 8 cm. V tlorisu je bil delno ohranjen, verjetno ovalne oblike in je meril pribl. 60 × 30 cm. Ohranjeno je bilo le dno grobne jame, obdano z majhnimi lapornatimi ploščami in zapolnjeno s sežganimi človeškimi kostmi in lesnim ogljem, zgornji del groba je bil odbit pri gradnji vodovodne napeljave.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

Grob PR 23 (t. 10C)

Žgani pokop. Grobna jama je v tlorisu merila 60 × 50 cm in je bila vkopana v sterilno plast ilovice (SE 6) do 40 cm globoko. Na dnu je bila žganina debela do 30 cm. Med ogljem so bile raztresene sežgane človeške

kosti, med njimi odlomek koščene ročaja. Na vrhu žganine je bila v do 10 cm debelem zasipu keramična posoda, ki je z ustjem segala do nagrobne plošče. Ta je bila iz apnenca z gomolji, velika 70 × 50 × 22 cm, in je pokrivala le približno tretjino grobne jame.

Po ugotovitvah antropološke analize je bil v grobu pokopan moški, starejši od 30 let.

1. Odl. ostenja posode z rebrom; vel. 2,3 × 1,3 cm; inv. št. TM 1976.
2. Odl. koščene ročaja, prežgan; okras: vrezani krožci s piko znotraj mreže; š. 1,8 cm, v. 1,3 cm; inv. št. TM 684.
3. Kelihasta posoda na nogi; površina rdečerjava do temno-rjava; okras: vrat, rame in noga so prebarvani s črnim smolnatim premazom, ostala površina je prevlečena s slabo ohranjenim rdečim premazom; pr. ustja 10 cm, v. 12,2 cm; inv. št. TM 448.

Grob PR 24

Žgani pokop. Grob je ležal pod asfaltnim nasutjem, izven izkopnega polja in je ostal neraziskan. Delno je bil viden v profilu. Vkopan je bil v sterilno ilovnato plast (SE 6) in je imel kotanjasto obliko. Žganina je bila zgoščena na dnu grobne jame.

Grob PR 25 (t. 11A)

Žgani pokop. Grobna jama je bila v tlorisu okrog-le oblike s premerom 70 cm, v profilu pa kotanjasta. Vkopana je bila v plast rumene sterilne ilovice (SE 6). Po dnu je bila razsuta žganina, debela do 15 cm. V njej je bilo obilo nedogorelih kosti, največ jih je ležalo v sredini grobne jame tik pod zasipom. Pri dnu jame je bila ob zahodnem robu v žganini majhna bronasta kačasta fibula. Na žganini in deloma v njej je stala keramična posoda, ki je segala do pokrivne plošče. Ta je bila iz apnenca, velika 65 × 43 × 4 cm, in je prekrivala le vzhodni del groba. Grobni zasip je bil razviden v dveh nivojih. Zasip nad žganino je do debeline 5 cm predstavljal rjavo zemljo, nad katero je bila do nivoja plošče v debelini 10 cm nasuta sivorjava ilovnata zemlja z odlomki laporjev. Recentna vodovodna cev je segala prav do nagrobne plošče (sl. 8).

Med kostnimi ostanki prevladujejo delci lobanje, ohranjena sta bila tudi dva človeška zoba. Po ugotovitvah antropološke analize je bil v grobu pokopan mladostnik (14–20 let) ali pa zelo gracilna mlada ženska (pod 25 let).

1. Bronasta kačasta fibula, prežgana; d. 8 cm, pr. diska 0,7 cm; inv. št. TM 373.
2. Odl. dna lonca; v pasovih prevlečen s temnim smolnatim premazom; v. 17,5 cm, rek. pr. noge 9,6 cm; inv. št. TM 687.

Grob PR 26 (t. 11B)

Žgani pokop. Grobna jama je bila v tlorisu okrog-le oblike, velika 60 × 55 cm, v profilu pa kotanjaste. Vkopana je bila do 25 cm globoko v sterilno ilovico (SE 6) ter lapornato in apnenčasto osnovo (SE 7). Zapolnjena je bila z močno žganino, debelo do 10 cm, v kateri so bili močno prežgani odlomki kosti. Nad njo je bil 15 cm debel zasip z ilovnato zemljo s primesmi drobnega laporja. Na vrhu so jo obkrožale majhne lapornate plošče.

Po ugotovitvah antropološke analize je bil v grobu pokopan starejši otrok ali juvenilna oseba ali odrasla ženska.

1. Trije odl. bronaste fibule, prežgani; d. zaključka noge 1,6 cm, d. noge 1,7 cm, d. igle 2,5 cm; inv. št. TM 686.
- Odl. slabo žgane prostoročno izdelane posode rdeče barve; TM neinv.

Grob PR 27 (t. 11C)

Žgani pokop. Osrednji, severni in vrhnji del groba so bili uničeni ob gradnji vrtnega zidu pri hiši Most na Soči št. 73. Grobna jama je bila vkopana v sterilno ilovico (SE 6) 10 cm nad lapornato skalo. V profilu je imela kotanjasto obliko, v tlorisu je merila približno 70 × 50 cm. Na dnu grobne jame je bila do 10 cm debela plast žganine s kalciniranimi človeškimi kostnimi ostanki in lesnim ogljem.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana domnevno odrasla oseba, mlajša od 40 let.

1. Odl. noge bronaste fibule, prežgan; d. 1,9 cm; inv. št. TM 362.
- Bronast gumbek s kalotasto glavico; izgubljen.

Sl. 8: Most na Soči – Pucarjev rob. Grob PR 25.

Fig. 8: Most na Soči – Pucarjev rob. Grave PR 25.

Grob PR 28 (t. 11D)

Žgani pokop. Gornji del groba je poškodovalo nasutje za cesto. Grobna jama je bila v profilu kotanjaste oblike, v tlorisu pa ovalne in je merila pribl. 60 × 30 cm. Vkopana je bila v sterilno plast s konglomeratom in laporjem (SE 6). Na dnu je bila raztresena žganina z maloštevilnimi ostanki prežganih kosti in skoraj brez oglja. Tu je bil tudi odlomek igle fibule. Na vrhnji površini ohranjenega dela grobne jame so bili položeni kosi lapornatih plošč.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla ženska.

1. Odl. bronaste igle fibule, prežgan; d. 4,2 cm; inv. št. TM 364.

Grob PR 29 (t. 12A)

Žarni pokop. Grobna jama je bila 25 cm globoko vkopana v rumeno sterilno ilovico (SE 6). V tlorisu je bila nepravilne okrogle oblike, v profilu pa kotanjasta. V jami je bila keramična žara, ki je v zemlji povsem razpadla, njeni ostanki so bili vidni po celotnem dnu jame. Dno keramične žare je prekrivala do 10 cm debela žganina, v njej so bile drobne modre steklene jagode in bronaste jagode, ki so bile mestoma zelo prežgane in sprijete s kalciniranimi človeškimi kostmi in ogljem v kepo. Bronasta fibula je ležala v zahodni koncentraciji žganine. Pri vrhu ohranjenega dela so jama obdajale lapornate plošče, ena, velika 40 × 40 × 15 cm, jo je na vzhodnem delu prekrivala. Osrednji del jame je zasipala siva ilovnata zemlja z vključki oglja.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Odl. bronaste fibule s tremi navoji, prežgan; pr. loka 0,5 cm, š. 0,9 cm; inv. št. TM 431.
 - 2–20. Bronasti gumbi, prežgani; pr. kapice 1–1,2 cm, v. 0,5 cm; inv. št. TM 402–420.
 - 21–27. Bronasti gumbi, prežgani; pr. kapice 0,6 cm, v. 0,4 cm; inv. št. TM 421–427.
 28. Ogrlica iz steklenih (250 svetlomodrih, 258 temnomodrih) in 25 bronastih jagod; d. sestavljenega niza 75 cm; pr. steklenih jagod 0,3–0,4 cm, pr. bronastih jagod 0,3 cm; inv. št. TM 401.
- Odl. lončene žare; TM neinv.

Grob PR 30 (t. 12B)

Žarni pokop. Grob je bil ohranjen le v spodnjem delu. Grobna jama je bila v tlorisu nepravilne oblike, ohranjena v velikosti 80 × 30 cm. Vkopana je do 25 cm globoko v rumeno sterilno ilovico (SE 6). V jami je bila razpadla keramična žara, razpoznavna večinoma kot rdeča lisa, ohranjeni pa so bili le drobci njenega dna.

V njej so bili sežgani človeški kostni ostanki in malo lesnega oglja, zato je bilo polnilo žganine v profilu slabo razvidno, a bolj izrazito na vzhodni polovici jame. Grobno jamo so na zahodnem in južnem delu zamejevale lapornate plošče.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

- Odl. keramičnega lonca – žare, površina rjava, v notranjosti rjavordeča; okras: vodoravno rebro; db. ostenja 0,9 cm; TM neinv.

Grob PR 31 (t. 13A)

Žgani pokop. Grob je ležal nad grobom PR 34. Grobna jama je bila v tlorisu in profilu nepravilne oblike, velika do 215 × 85 cm in globoka 65 cm. Vkopana je bila v zemljeno lapornato-ilovnato plast (SE 91) med sloj laporjev. Na dnu jame so bili položeni manjši kosi laporja, veliki do 20 × 20 cm. Morda gre za dve grobni jami, ki pa nista bili jasno razmejeni, enotna je bila tudi plast žganine z manjšimi koncentracijami oglja in sežganih kosti, ki so bili razpršeni po celotni jami (sl. 9).

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Odl. bronaste verižice iz dvojnih obročastih členov; skupna d. 4,7 cm; inv. št. TM 1990.
 2. Odl. bronaste trakaste zapestnice; okras: vtisnjeni koncentrični krožci in snopi vrezov; š. 1,2 cm; inv. št. TM 1977.
 3. Odl. bronaste trakaste zapestnice; d. 3,2 cm, š. 0,4 cm; inv. št. TM 1978.
 4. Bronast trakast prstan z izvrtano luknjico; pr. 2,3 cm; inv. št. TM 1980.
 5. Odl. bronaste trakaste zapestnice; d. 1,1 cm, š. 0,4 cm; inv. št. TM 1979.
- Odl. dna keramične posode; TM neinv.

Sl. 9: Most na Soči – Pucarjev rob. Grob PR 31.
Fig. 9: Most na Soči – Pucarjev rob. Grave PR 31.

Grob PR 32 (t. 13B)

Žgani pokop. Grobna jama je bila v tlorisu ovalne oblike in je merila 66 × 46 cm. V profilu je bila kotanjasta. Vkopana je bila 30 cm v ilovnato osnovo (SE 6) in med sloje laporja ter zapolnjena z lesnim ogljem. Sežganih človeških kosti ni bilo. Grob je bil morda pokrit s ploščo, od katere so se ohranili manjši kosi laporja.

1. Odl. bronaste masivne zapestnice ali ročaja; okras: vrezi; pr. 0,6 cm, d. 2,8 cm; inv. št. TM 1990.

Grob PR 33 (t. 13C)

Žgani pokop. Grob je bil na jugozahodnem delu poškodovan z recentnim vkopom. Grobna jama je bila vkopana 26 cm globoko v lapornato-ilovnato osnovo (SE 6). V preseku je imela kotanjasto obliko, v tlorisu pa okroglo s premerom 50 cm. V žganini je bilo nekaj večjih kosov oglja, posamezne sežgane kosti ter odlomek dna keramične posode. Grob je bil brez plošče.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

- Odl. dna keramične posode; TM neinv.

Grob PR 34 (t. 13D, 14A)

Žgani pokop. Grobna jama kotanjaste oblike je bila 20 cm globoko vkopana v lapornato osnovo. Nad njo je bil vkopan grob PR 31. V tlorisu je bila okrogla s premerom 55 cm. Po dnu grobne jame je bila izrazita žganina s posameznimi večjimi kosi oglja in z nekaj drobci kalciniranih človeških kosti. V žganini sta bili bronasti certoški fibuli XIII. vrste, keramična skleda na nogi, ki je bila položena na žganino, se je pod težo plošče razbila. Med mokrim sejanjem žganine so bili najdeni še bronast gumb ter odlomki trakastega uhana. Grobno jamo je prekrivala lapornata plošča, velika 50 × 40 cm.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba.

1. Bronasta certoška fibula XIII. vrste; okras: vrez v obliki smrekove vejice na glavi loka; d. 5,2 cm; inv. št. TM 1984.
2. Odl. bronastega gumba; pr. 1,2 cm; inv. št. TM 1982.
3. Odl. bronastega trakastega uhana; okras: vrezi in vtis krožcev s piko; š. traku 1,1 cm; inv. št. TM 1983.
4. Keramična latvica na nogi; dodelana na ročnem vretenu, površina glajena, siva, prelom svetlorjav; rek. pr. 14,2 cm, rek. v. 8,1 cm, inv. št. TM 1985.

Grob PR 35 (t. 14B)

Žgani pokop. Grob je bil delno poškodovan, ohranjen je le spodnji del jame. Grobna jama je v tlorisu merila pribl. 54 cm, v globino 32 cm. Vkopana je bila med sloj laporja in v rumenkastorjavo zemljeno ilovnato plast (SE 6). V polnilu jame je bil poleg sežganih človeških kosti in lesnega oglja najden odlomek trakastega uhana.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba ali starejši otrok.

1. Odl. bronastega trakastega uhana; okras: vzdolžni paralelni vrezi; ohr. d. 1,1 cm, š. traku 1 cm; inv. št. TM 1986.

Raztresene najdbe (t. 14C)

1. Odl. bronastega trakastega uhana; okras: vzdolžni vrezi; d. 2,9 cm; inv. št. TM 368.
2. Bronast prstan; pr. 2,6 cm; inv. št. TM 367.
3. Odl. bronastega uhana; d. 2,8 cm, š. 0,9 cm; inv. št. TM 1987.
4. Odl. bronaste fibule (trortasta?); d. 2,1 cm; inv. št. TM 1988.
5. Bronasta pločevina; vel. 3 × 2,5 cm; inv. št. TM 366.
6. Bronasta okrasna ploščica rombične oblike s šestimi luknjicami; narejena iz dveh skupaj prikovičenih bronastih ploščic; vel. 4,9 × 3 cm; inv. št. TM 371.
7. Odl. železnega žeblja; d. 3,4 cm, pr. kapice 1,5 cm; inv. št. TM 1989.
8. Železna uhata sekira; d. 18,5 cm; inv. št. TM 432.
9. Odl. modre steklene jagode z rumeno-belim očescem; vel. 1,2 × 1,2 cm; inv. št. TM 1991.

ZNAČILNOSTI POKOPOV

Grobovi, odkriti v letih 2001 in 2013 na Pucarjevem robu, predstavljajo skrajni severovzhodni rob prostranega železnodobnega grobišča na levem bregu Idrijce. V načinu pokopa izkazujejo temeljne značilnosti svetolucijske kulturne skupine.⁸ Bili so žgani in relativno dobro ohranjeni z izjemo nekaj bolj plitko vkopanih grobov, ki jih je delno uničilo nasutje za današnjo cesto.

Štirje so bili žarni, v dveh (PR 1 in PR 2; *sl.* 5, 6; *t.* 2: 14; 4A: 5) je bila lončena žara v obliki pitosa skoraj v celoti ohranjena, medtem ko sta lončeni žari v grobovih PR 29 in PR 30 (*t.* 12A, B) v zemlji povsem prepereli, zato njuna oblika ni bila razpoznavna. V svetolucijski skupini so žarni pokopi redki, Marchesetti omenja, da je bilo takih le 9,56 %, ⁹ medtem ko je na Pucarjevem robu njihov delež približno 11 %.

V preostalih grobovih je bila žganina posuta po grobni jami (*sl.* 10). Sežgani kostni ostanki so skupaj

⁸ Zanj je značilen plan žgani pokop, a je bilo na območju železnodobnega grobišča na Mostu na Soči odkritih tudi nekaj skeletnih grobov (prim. Marchesetti 1893, 227; Svobljak, Žbona Trkman 1985, 87; Dular, Tecco Hvala 2018, 128–129).

⁹ Marchesetti 1893, 231.

Grob / Grave	Velikost jame / Dimension of pit	Globina jame v cm / Depth of grave pit	Žganina v žari / Ash in urn	Žganina na dnu jame / Ash on the botom of the grave pit	Žganina razpršena po jami / Ash dispersed into the grave pit	Nagrobne plošče / Stone cover	Plošče na dnu jame / Slab on the bottom	Kamnit venec / Encircled by stones	Kamnita skrinja / Stone cist
PR 1	110 × 60	70	•			L		•	L
PR 2	80	70	•			L	L		L
PR 3	90	10		•		?			
PR 4	40	?		•					
PR 5a	100	40		•					
PR 5b	?	20		•					
PR 6	50 × 50	30			•	L			
PR 7	70 × 50	40		•		?			
PR 8	50	20		•					
PR 9	60	10		•					
PR 10	70 × 70	15		•					
PR 11	60 × 30	15		•					
PR 12	70	20		•					
PR 13	40	15		•			L		
PR 14	70 × 60	35		•			L		
PR 15	40 × 25	20		•			L		
PR 16	70 × 60	40		•		L	L		
PR 17	44 × 40	30		•		A			
PR 18	70	13		•					
PR 19	50	20		•					
PR 20	45 × 25	5		•					
PR 21	70 × 60	20		•			L		
PR 22	60 × 30	8		•			L		
PR 23	60 × 50	40		•		A			
PR 24	?	?							
PR 25	70	20		•		A			
PR 26	60 × 55	25		•				•	
PR 27	70 × 50	25		•					
PR 28	60 × 30	15		•					
PR 29	70	25	•				L	•	
PR 30	80 × 30	25	•						
PR 31	215 × 85	65			•				
PR 32	66 × 46	30			•	?			
PR 33	50	26		•					
PR 34	55	20		•		L			
PR 35	54	32		•					

Sl. 10: Zgradba grobov s Pucarjevega roba (A = apnenec; L = lapor).
 Fig. 10: Construction of the graves from Pucarjev rob (A = limestone; L = marl).

Sl. 11: Most na Soči – Pucarjev rob. Grob PR 6 v prerezu z železno plavutasto sekuro *in situ*.

Fig. 11: Most na Soči – Pucarjev rob. Grave PR 6 in section with an iron winged axe *in situ*.

z lesnim ogljem običajno prekrivali dno grobne jame, redkeje je bila žganina razpršena po celotni grobni jami in pomešana z zasipom (npr. PR 6, PR 31).

Kostnih ostankov je bilo v grobovih malo. Njihova teža se je gibala med 1 in 523 g, povprečna teža je bila 90 g.¹⁰ V večini grobov je bilo žganine manj kot 50 g, le v šestih (PR 1, 2, 14, 18, 23, 25) je bila količina večja in je znašala od 100 do 400 g in samo v grobu PR 16 več kot 500 g, a sta bili v slednjem morebiti pokopani dve osebi. Na osnovi teže žganine lahko sklepamo, da v grobno jamo niso pridali vseh ostankov pokojnika z grmade, ampak le manjši del. Najdenih je bilo tudi nekaj nežganih ali slabše žganih človeških kosti, in sicer v grobovih PR 2 (*ulna*), PR 3 (*mandibula*), PR 4 (*radius*) in PR 6 (*humerus*). Te kosti so svetlorjave barve, kakršna je značilna za skeletne pokope ali pa za žgane kosti, ki niso bile izpostavljene temperaturi višji od 200 °C.

Grobne jame so bile večinoma vkopane v sterilno ilovico, v nekaterih primerih so segale vse do skalne osnove. Jami grobov PR 6 in PR 31 (sl. 9, 11) sta bili vkopani v zgornjo plast ilovnatoga koluvija (SE 5/2001 oz. SE 91/2013), ki je ležala neposredno pod nasutjem za asfaltno cesto. Nekateri grobovi so bili vkopani v več nivojih, kar nazorno prikazujejo primeri grobov PR 1, 2, 3 in 6 (sl. 5) ali dvojice grobov PR 11 in nad njim PR 20 (t. 7B), PR 14 in nad njim PR 22 (t. 10B) ter PR 31 in pod njim PR 34.

Jame so bile v preseku bolj ali manj kotanjaste oblike, v tlorisu pa ovalne ali okrogle. Merile so od 40 × 25 cm (PR 15) pa vse do 110 × 60 cm (PR 1) ali celo več, 210 × 85 cm (PR 31). Bile so tudi različno globoke, najplitvejše so bile vkopane le okoli 15 cm, najgloblje sta bila vkopana žarni grob PR 1 (70 cm) in največji grob PR 31 (65 cm), v slednjem je morda šlo za dva pokopa, vendar razmejitev med njima ni bila razvidna.

¹⁰ Gl. tu Leben-Seljak, tab. 1.

Sl. 12: Most na Soči – Pucarjev rob. Grob PR 16 v prerezu z razlomljeno rdečo lapornato nagrobno ploščo in s sivo lapornato ploščo na dnu grobne jame.

Fig. 12: Most na Soči – Pucarjev rob. Grave PR 16 in section with a broken red marl cover slab and a slab of grey marl on the bottom.

Nepoškodovani grobovi so bili pokriti z eno (PR 1, 6, 16, 23, 25), včasih celo z več kamnitimi ploščami (PR 2, 34). Te so bile apnenčaste¹¹ (PR 23, 25) ali lapornate (PR 1, 2, 6, 16, 34). Rdečkasti lapor, s kakršnim je bila prekrita jama groba PR 16 (sl. 12), so verjetno nabirali v skladih dolvodno od sotočja Idrijce in Soče, pod ledino Repelc (sl. 13).¹² Plošče so bile različnih velikosti, od 60 × 50 × 10 cm (PR 6) in 65 × 43 × 4 cm (PR 25) do 110 × 50 × 17 cm (PR 1). Večje in težje nagrobne plošče so imeli običajno imenitnejši grobovi,¹³ pri nekaterih so bile stene grobne jame obložene s pokončnimi lapornatimi ploščami (PR 1, 2),¹⁴ ki so verjetno tvorile kamnito grobno skrinjo.¹⁵ Nekateri so imeli na dnu položeno lapornato ploščo (PR 2, 16, 29) ali manjše lapornate lomljence (PR 13, 14, 15, 21, 22),¹⁶ v nekaterih primerih je bil iz njih sestavljen kamnit venec na vrhu grobne jame (PR 1, 26, 29).

V grobnih jamah so bili poleg sežganih ostankov preminulih najdeni deli njihove noše. Ohranili so se predvsem kovinski predmeti, tudi ti so bili izpostavljeni ognju. Med njimi je največ bronastih gumbov (31), sledijo jim fibule (13) ali njihovi odlomki (8) ter odlomki obročkov ali prstanov (9), obeski (9), uhani (7), deli zapestnic (2) in pasna spona (1). Zanimiv je par certoških

¹¹ Gre za plošče iz tako imenovanega volčanskega apnenca, katerih najbližje večje najdišče je hrib Senica pri vasi Modrej (prim. Verbič 2002, 103).

¹² Prim. Marchesetti 1886, 112; id. 1893; Verbič 2002, 104; o morebitnem pomenu prekrivanja grobov z rdečimi lapornatimi ploščami gl. Škvor Jernejčič, Vinazza 2016, 55.

¹³ Prim. Marchesetti 1886, 18.

¹⁴ Južni rob grobnih jam PR 1 in PR 2 je bil med strojnim izkopom uničen.

¹⁵ Ta navada je izpričana tudi v bogatejših grobovih z izkopavanj Szombathyja; v grobu 467 so žaro prav tako obdali s skrilavci (laporji) (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1985, 104).

¹⁶ V teh primerih gre morda le za eno poškodovano lapornato ploščo.

Sl. 13: Nahajališče rdečih laporjev dolvodno od sotočja Soče in Idrijce.

Fig. 13: Red marl deposits downstream from the confluence of the Soča and Idrijca rivers.

fibul iz groba PR 2, ena je (*t. 3B: 1*) močnejše ožgana in deformirana, medtem ko se zdi, da druga (*t. 3B: 2*) ni bila izpostavljena ognju. V ognju deformirane in sprijete v kepo so bile drobne modre steklene in bronaste jagode iz groba PR 29 (*t. 12A: 28*).

Med pridatki je nekaj orožja ali delovnih pripomočkov, ki pa ne kažejo izpostavljenosti ognju. V žarnem grobu PR 1 (*t. 2: 10*) je bil najden nož s koščnim držajem, v grobu PR 6 sta bili pridani železna plavutasta sekira (*sl. 11; t. 5B: 1*) in sulična ost (*t. 5B: 2*) z ostanki lesenega toporišča, ki se pri sežigu ne bi ohranili. Izven grobov pa je bila naključno odkrita še uhata sekira (*t. 14C: 8*).

Keramične posode so bile v grobu položene na vrh žganine, nekatere so se z zgornjim robom dotikale pokrivnih nagrobnih plošč (PR 16, 18, 23, 25, 34). Sovji skifos in kelih na nogi iz groba PR 1 (*t. 1–3A*) sta bila prav tako položena na vrh žganine v žari – pitosu tik pod krovno lapornato ploščo. Od lončenine so bile v grobovih večinoma le posamezne črepinje, ki jih lahko razlagamo kot ostanke obredja, npr. odlomki situle na nogi v žganini groba PR 2 (*t. 4A: 6*).

H grobnim pridatkom prav tako prištevamo ostanke živalskih kosti in zob. V žarnem grobu PR 2 je bil med žganino v pitosu najden nežgan zob ovce ali koze. V žari – pitosu iz groba PR 1 pa je bil sežgan delček živalskega vretenca, ki je morda ostanek pokojnemu darovanega kosa mesa s sežigališča ali pa ostanek pogrebne gostije.¹⁷

OPREDELITEV NAJDB

Fibule

Najstarejši primerek fibule s Pucarjevega roba je dvoankasta fibula iz groba PR 21 (*t. 10A: 1*) s svitkasto oblikovanim lokom in nizko nogo, ki je mlajša različica, značilna predvsem za horizont Sv. Lucija IIa.¹⁸ Enozankaste fibule so v stopnji Ic (= Ha C 2) v ženski noši svetolucijske skupine nasledile dvozankaste; te so na najdiščih v Nadiških dolinah dosegle svojo najzahodnejšo mejo.¹⁹

V grobu PR 18 je bila najdena svetolucijska ločna fibula, okrašena s štirimi košaričastimi obeski (*t. 9B: 1*), ki je najznačilnejša prvina ženskega okrasja v stopnji Sv. Lucija IIa, poimenovana je po Mostu na Soči, kjer jih je bilo odkritih največ.²⁰

Nekaj primerkov pripada kačastim fibulam. Tip IV po tipologiji Sneže Tecco Hvala s sedlastim lokom in diskom²¹ je zastopan v grobu PR 16 v paru (*t. 8C: 1, 2*), v grobovih PR 10 in 25 pa posamično (*t. 7A: 1; 11A: 1*). Te fibule so v Posočju značilne za moško nošo 6. stol. pr. n. št. oziroma stopnjo Sv. Lucija IIa, kjer nastopajo pogosto v parih,²² njihovo izvorno območje pa smemo iskati prav na prostoru Slovenije. Zanimivost predstavlja s svinčenim ovojem popravljena kačasta fibula iz groba PR 15 (*sl. 14; t. 8B: 1*) z diskom v obliki kapice,²³ kar je značilnost mlajših izvedb iz časa stopnje Sv. Lucija IIB.²⁴

Masivni kačasti fibuli z velikim diskom na loku (*t. 1: 1, 2*) iz groba PR 1 pripadata vrsti VIIe oz. vrsti Fraore – Parma, ki je nasploh najmlajša vrsta teh fibul,

¹⁷ Prim. Toškan v tej publikaciji.

¹⁸ Gabrovec 1970, 28, Karta 9; Teržan, Trampuž 1973, 425.

¹⁹ Teržan, Trampuž 1973, 424; Pettarin 2006, Tav. V: 68–73.

²⁰ Teržan, Trampuž 1973, 428–429; prim. Renzi 1981, Fig. 30 (spodaj), 31 (spodaj).

²¹ Tecco Hvala 2014a, 148–150, karta 7.

²² Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 64: C1, 2, 66: B1, 2; prim. Renzi 1981, 198, Fig. 31: 25a, 25b; kot je opozorila Renzijeve, je lahko kačasta fibula, sama ali v kombinaciji s svetolucijsko fibulo ali trakastim uhanom, tudi del ženske noše (Renzi 1981, 203, 247).

²³ Mlinar 2002a, 44, kat. št. 16. Podobna popravila so vidna tudi na najdbah z Marchesettijevih izkopavanj (Giuliamair 1998, fig. 25).

²⁴ Npr. Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 201D: 1, kjer je podoben primerek v gr. Sz 2000 skupaj s certoško fibulo; prim. Tecco Hvala 2014a, 137–138, 156, karta 11.

Sl. 14: Most na Soči – Pucarjev rob. Bronasta kačasta fibula iz groba PR 15, popravljena s svincem.

Fig. 14: Most na Soči – Pucarjev rob. Bronze serpentine fibula repaired with lead from Grave PR 15.

datirana v stopnjo Sv. Lucija IIc,²⁵ a se pojavijo že v stopnji Sv. Lucija IIb2,²⁶ kamor uvrščamo tudi grob PR 1. To nista edina primerka z Mosta na Soči, saj so odlomki teh fibul znani še iz grobnih celot Sz 2318 in Sz 1997/2 pa tudi v grobu R 38 (*t.* 29A: 1), odkritem na Repelcu.²⁷ Te fibule se vključujejo v časovni horizont širšega padskega območja in se navezujejo na pojav orožja in atiške keramike.²⁸ Kombinacija para tovrstnih fibul (*t.* 1: 1, 2) in atiške posode (*t.* 3A: 13) je izpričana tudi v grobu PR 1.

Odlomek fibule iz groba PR 19 (*t.* 9C: 1) pripada certoškimi fibulam V. vrste, ki so bile razprostranjene na širokem območju med Padsko nižino in Balkanom, predvsem v začetku 5. stol. pr. n. št.²⁹

V grobu PR 34 (*t.* 13D: 1) in pitosu groba PR 2 (*t.* 3B: 1, 2) so bile certoške fibule XIII. vrste, za katere je značilna samostrelna peresovina.³⁰ Različica XIIIb (*t.* 3B: 1; 13D: 1) je svetolucijska oblika, ki se na Mostu na Soči pojavlja v stopnji Sv. Lucija IIb2, medtem ko je oblika XIIId (*t.* 3B: 2) s stopničasto oblikovanim zadnjim delom noge pogostejša v dolenski skupini v mlajši certoški stopnji.³¹ V paru jih srečamo v moških bojevnških grobovih, npr. na Magdalenski gori.³² Certoški fibuli

XIII. vrste verjetno pripadata tudi odlomka iz groba PR 5A (*t.* 5A: 1).

Velike certoške fibule vrste VIIa, med katere se uvršča primerek iz groba PR 1 (*t.* 1: 3), so pogostejše na Dolenjskem in Notranjskem, kjer se v parih pojavljajo predvsem v moških grobovih in pomenijo novost v okviru certoškega horizonta, kot kažejo zlasti najdbe iz Dolenjskih Toplic.³³ V uporabi ostanejo še v negovskem horizontu, kar dokazuje bojevnški grob 2/60 z Magdalenske gore.³⁴ Podobno kot na Dolenjskem se tudi v Posočju in bližnji Karniji tu in tam pojavljajo v parih.³⁵

Uhani, prstani, obročki in zapestnice

Med najdbami s Pucarjevega roba je več bronastih trakastih uhanov s kvačico, okrašenih z vzdolžnimi vrezi (*t.* 6B: 1; 7B: 2; 9B: 2, 3; 13D: 3), ki so tipičen element ženske svetolucijske noše v mladohalštatskem času (Sv. Lucija II). Na grobišču na Mostu na Soči jih zasledimo v kombinaciji s trakastimi, kačastimi, svetolucijskimi ali certoškimi fibulami različnih vrst.³⁶ Med raztresenimi najdbami s Pucarjevega roba je ohranjen odlomek bronaste trakaste uhana, okrašen z iztolčenima buncicama (*t.* 14C: 3). Podobna primerka sta znana iz groba R 14 na Repelcu (*t.* 20: 6, 7). Gre za uhane vrste Repelc po Draganu Božiču, ki so datirani v pozno latensko obdobje.³⁷

Obročki so pogosto služili kot obeski, lahko pa tudi kot prstani. Sklenjeni obročki/prstani so neokrašeni (*t.* 1: 6; 9D: 1; 10A: 2; 13A: 4; 14C: 2)³⁸ ali okrašeni, v grobu PR 1 npr. v kombinaciji vreza v obliki črke X in prečnih vrezov (*t.* 1: 7).³⁹ Obročki z bradavičastimi izrastki so značilni za svetolucijsko skupino⁴⁰ in Dolenjsko.⁴¹ V

³³ Teržan 1976, 326, Sl. 26; T. 11: 1–2; 44: 8–9.

³⁴ Teržan 1976, 357; Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 56: 1–2.

³⁵ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 35A: 4–5; 125A: 1–2; Vitri 2001, 25, Fig. 4: 1, 2.

³⁶ Teržan, Trampuž 1973, T. 11: 4–5, 21; 14: 12; Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 10: 13; 35: 10 itd.

³⁷ Prim. Božič 2007a, 837–840.

³⁸ Prim. Bitnje, gr. 2 (Gabrovec 1974, T. 2: 10); Kundl (Lang 1998, T. 149: 6).

³⁹ Tako okrašeni odlomki prstanov so bili odkriti tudi v grobu 31 z Idrije pri Bači (Guštin 1991, T. 23: 21), v Benečiji (Pettarin 2006, Tav. XXV: 396, 397), Caverzanu pri Bellunu (Nascimbene 1999, 106) in v Este (Chieco Bianchi, Calzavara Capuis 1985, T. 53: 16).

⁴⁰ Most na Soči (Teržan, Trampuž 1973, T. 20: 6; Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, npr. T. 61D: 7; 63E: 7 itd.), Benečija (Pettarin 2006, Tav. XXVI: 454–456), Bodrež (Guštin 1991, T. 40: 17), Kobarid – Tonovcov grad (Ciglenceki 1994, T. 2: 6; Božič 2011, 244–247), Srpenica (Mlinar 2004, Sl. 8: 3), Bohinj (Gabrovec 1974, T. IV: 18; VI: 24; VIII: 3; VIII: 7; X: 5–7), Koritnica ob Bači (Kos 1973, T. 3: 7).

⁴¹ Npr. Brezje pri Trebelnem (Kromer 1959, T. 26: 3), Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 62B: 4) itd.

²⁵ Tecco Hvala 2014a, 156–159, karta 12.

²⁶ De Marinis jih datira v drugo polovico 5. stol. oz. med 440 in 420 pr. n. št. (De Marinis 1981, 216; id. 2000, 349, Fig. 5: 5–7).

²⁷ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 245: 1, 2; 201F; Tecco Hvala 2014a, 157.

²⁸ Teržan 1976, 364.

²⁹ Teržan 1976, Karta 18; prim. Tecco Hvala 2012, 257.

³⁰ Teržan 1976, 361.

³¹ Z izjemo Šmihela na Notranjskem in primerka s Kranjske so ostala najdišča te različice skoncentrirana na Dolenjskem in v Beli krajini (Teržan 1976, 340).

³² Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 15: 7; 84: 3.

zahodnih regijah so ti predmeti morda služili kot okrasni našitek na obleki ali pa so bili obešeni na fibulo in bi jim lahko pripisali apotropijski pomen,⁴² medtem ko so na Dolenjskem pripadali pasnim garnituram v certoški in negovski stopnji.⁴³ Obročki trapezaste oblike z neizrastimi izrastki, kot je primerek iz groba PR 6 (*t. 5B: 1*), so bili v uporabi še v mlajši železni dobi vse do poznega latenskega obdobja. To dokazujeta primerljiv obroček iz Podzemlja, obešen na srednjelatenski fibuli različice Gemeinlebarne vrste Mötschwil, značilni za LT C1,⁴⁴ ter obroček s šestimi neizrastimi izrastki, najden skupaj s fibulo vrste Picugi v grobu 76 na Socerbu.⁴⁵

Obeski, verižice, gumbi

Zelo priljubljeni so bili obeski v obliki košarice, obešeni so bili na ovratnice ali na fibule (npr. svetolucijske). Zasledimo jih v ženskih, otroških in moških grobovih, najdeni so bili tudi v naselbinah in svetiščih.⁴⁶ Razlagamo si jih lahko kot posnetke ali modelčke pravih košar za prenašanje stvari.⁴⁷ Košaričaste obeske s polkrožno oblikovanim dnom, kot so primerki iz grobov PR 14 in PR 18 (*t. 8A: 2, 3; 9B: 1*), je Pavlin (2014) razdelil na take z luknjico na plašču oz. pod ročajem (tip II) in brez nje, značilni pa so za stopnji Sv. Lucija IIa in IIb1.⁴⁸ Mlajšo varianto predstavljajo konično oblikovani košaričasti obeski z mrežastim okrasom, kot je eden od primerkov iz groba PR 1 (*t. 1: 4, 5*), tega bi po ostalih pridatkih lahko datirali v stopnjo Sv. Lucija IIb2, značilni pa so za zahodno Slovenijo in *Caput Adriae*.⁴⁹

⁴² Vitri 2001, Fig. 7, T. 77: 2; Crismani, Righi 2002, 81. V Posočju se npr. pojavljajo kot obeski na svetolucijskih fibulah (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 116E: 2; 137: 1; 142F: 3; 211D: 1; 216A: 1; 253B: 1; 285F: 1), ki so značilne za stopnjo Sv. Lucija IIa (Teržan, Trampuž 1973, 428, 429).

⁴³ Tovrstne pasne garniture so značilnost moške noše, npr. na Vačah (Stare 1955, T. 41: 2; 42: 1a; 43: 1a; 46: 2, 4, 6), v Brezju pri Trebelnem (Kromer 1959, T. 20: 13, 14; 37: 4), na Magdalenski gori (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 71C: 4–5; 159: 1–4), Molniku (Tecco Hvala 2017, 111, T. 31A: 2) itd.

⁴⁴ Gabrovec 1966c, T. 23: 8; Dular 1978, T. 5: 10; Božič 1999b, 212; id. 2011, 247.

⁴⁵ Gerbec, Mlinar 2018, 49.

⁴⁶ Svoljšak, Dular 2016, T. 26: 16; 36: 18; Laharnar 2018a, 230–231. Prim. Pavlin 2014, 349.

⁴⁷ Teßmann 2007, 668.

⁴⁸ Pavlin 2014.

⁴⁹ Teßmann 2007, 691, Abb. 22, Karte 5 (pod številko 2 napačno označena Koritnica, ki ne leži na japonskem območju, temveč v dolini reke Bače). Zbranim najdiščem lahko dodamo še Sermin (Svetličič 1997, 36), Dernazacco in Špeter (Pettarin 2006, Tav. 26: 438–441), Kobarid (neobjavljeno, najdbo hrani najditelj), Gradišče v Cerknem (Istenič 2015, T. 1: 5), Homec (Mlinar, Gerbec, Laharnar 2014, 32, kat. št. 21) in Krn – Gradec (neobjavljeno, hrani TM).

Bronaste verižice, sestavljene iz enojnih ali dvojnih obročkastih členov, kot je delno ohranjena najdba iz groba PR 31 (*t. 13A: 1*), so bile pripete na fibulah in okrasnih ploščicah. Razprostranjene so na širokem prostoru od Este in Karnije do Notranjske in Dolenjske, kjer se pojavljajo kot grobni pridatki ali kot votivni darovi v svetiščih in na kulturnih mestih.⁵⁰

Kalotasti gumbi z enojno zanko so pogosta najdba v grobovih svetolucijske skupine, na Pucarjevem robu jih srečamo v štirih, zelo verjetno ženskih grobovih – PR 1, 10, 29 in 34 (*t. 1: 8; 7A: 3–5; 12A: 2–27; 13D: 2*). Kronološko niso zelo občutljivi, a se zdi, da so značilnejši za stopnji Sv. Lucija IIa in IIb, saj v stopnji Sv. Lucija IIc skoraj povsem izginejo iz uporabe.⁵¹

V grobni celoti PR 29 so bili takšni gumbi odkriti skupaj z drobnimi modrimi steklenimi jagodami in bronastimi obročki. Enak skupek od ognja poškodovanih in sprijetih najdb izvira tudi s kulturnega mesta v železnodobni naselbini na Mostu na Soči, ki nakazuje, da tovrstne celote predstavljajo ostanke oprav, morda pasov ali oblek.⁵²

Steklene jagode

V grobu PR 29 je bilo kar 250 svetlomodrih in 258 temnomodrih steklenih jagod (*t. 12A: 28*), sežganih in sprijetih s 25 bronastimi jagodicami in bronastimi gumbi v kepo, pojavljajo pa se v kontekstih stopnje IIb.⁵³ Kot posamezna najdba je bila med raziskavami leta 2013 odkrita še modra steklena jagoda z rumeno-belim očescem (*t. 14B: 9*), kakršnih ne poznamo z najdišč svetolucijske skupine niti iz železnodobne Dolenjske.

⁵⁰ Prim. Bodrež (Guštin 1991, T. 40: 20), v Bitnjah kot privesek na svetolucijski fibuli (Gabrovec 1974, Tab. V: 1), Socerb (Crismani, Righi 2002, 75, kat. št. 65), Šmihel (Guštin 1979, T. 68: 35–37), Misincinis v Karniji (Vitri 2001, Fig. 3: T. 38, 5), estenski prostor (Nascimbene 1999, 110, kat. št. 264; Manessi, Nascimbene 2003, 257, Tav. 81: 26; Capuis, Chieco Bianchi 2006, T. 23: 2; 52: 15), Dolenjska, npr. Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 84: 3). Kot najdbe s kulturnih mest prim. Rungerr Egg (Gleirscher, Nothdurfter, Schubert 2002).

⁵¹ Pojavljajo se sicer že v kontekstih iz starejšega halštatskega obdobja, npr. na bližnjem grobišču v Tolminu (Pogačnik 2002, 64–65), a je bila njihova uporaba bolj razširjena v stopnjah Sv. Lucija IIa in IIb, kot je razvidno iz grobov na Mostu na Soči (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 54: E7; 104A: 5; 137A: 25) pa tudi iz pretežno mladohalštatskih in latenskih grobov z Idrije pri Bači (Guštin 1991, T. 22: 13; 27: 19). Noben primerek ni znan iz železnodobnih grobov v dolini Nadiže, kjer sicer povsem prevladujejo najdbe iz zadnje stopnje svetolucijske kulture (Pettarin 2006).

⁵² Laharnar 2018a, 231–233, Sl. 11.

⁵³ Most na Soči, gr. Sz 648 in Sz 955 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 59A: 7; 98A: 9–11); prim. Laharnar 2018a, 231–233.

Sl. 15: Most na Soči – Pucarjev rob. Nož iz groba PR 1.
Fig. 15: Most na Soči – Pucarjev rob. Knife from Grave PR 1.

Pasne garniture

V grobu PR 1 je bil najden za Posočje neznačilen bronast trakast pasni okov s tremi zakovicami (*t. 1: 9*), ki mu je morda pripadal še obroček (*t. 1: 6*). V Posočju so taki pasni okovi redki, primerljive najdbe so znane z Marchesettijevih izkopavanj na Mostu na Soči, mednje bi lahko uvrstili tudi odlomke iz groba 38 na Repelcu (*t. 29A: 12*) in z Idrije pri Bači. Podoben okov je bil odkrit tudi na grobišču Misincinis pri Paularu v Karniji, in sicer v grobu 2 iz 5. stol. pr. n. št.⁵⁴ Taki okovi so običajno sestavni deli pasnih garnitur na Dolenjskem v certoški in negovski stopnji.⁵⁵

Orožje in noži

Železna sulična ost in sekiri so edine najdbe napadalnega orožja na Pucarjevem robu, čeprav so sekire lahko služile tudi kot orodje in teh funkcij velikokrat ni mogoče razlikovati. Železna sekira iz groba PR 6, ki ima enostranske plavuti, spojene v tul (*t. 5B: 2*), v Posočju nima primerjav. Najdemo jih na Dolenjskem, kjer plavutasta in uhata sekira v mlajšem negovskem horizontu izpodrineta starejšo tulasto sekiro.⁵⁶ Rabo plavutastih sekir v latenski

dobi morebiti nakazuje primerek z Magdalenske gore, kjer so bili v grobu 2/41 ob železni sekiri z enostranskimi plavutmi, spojenimi v tul, še dve sulični osti in odlomki poznolatske okrogle ščitne grbe, a je grobna celota lahko premešana.⁵⁷ Sorodna sekira je bila odkrita tudi v grobu 11 na mokronoškem grobišču, ki jo Guštin datira v stopnjo LT C1.⁵⁸ Uhata sekira, kakršne so značilne za zadnjo stopnjo svetolucijske skupine (= Sv. Lucija IIc), obdržijo pa se še v latenski dobi, je bila na Pucarjevem robu odkrita izven grobne celote (*t. 14C: 8*).⁵⁹

Železne sulične osti, kot je primerek iz groba PR 6 (*t. 5B: 3*), se v Posočju pojavljajo v mladohalštatskem času, pa tudi v poznolatskih kontekstih.⁶⁰ Grobno celoto PR 6 bi tako lahko opredelili na konec stopnje Sv. Lucija IIc, a bi lahko bila tudi iz latenske dobe, kajti v grobu je bil še obroček (*t. 5B: 1*), kakršni so bili v rabi še v srednjelatenski stopnji LT C2.⁶¹ V prid mlajši dataciji bi govorila tudi lega groba, ležal je nad grobovoma PR 1 in PR 2 iz stopnje Sv. Lucija IIb2.

Železen nož v grobu PR 1 ima lepo izdelan koščen držaj, ki se zaključuje v obliki živalske glavice (*sl. 15; t. 2: 10*).⁶² Podobni koščeni držaji nožev so znani z Marchesettijevih izkopavanj na Mostu na Soči,⁶³ pripisali

⁵⁴ Vitri 2001, Fig. 4: 3, 5.

⁵⁵ Posočje: npr. Most na Soči (Marchesetti 1893, Tav. XI: 7), Idrija pri Bači (Guštin 1991, T. 26: 9); Dolenjska: npr. Vače (Stare 1955, npr. T. 47: 1–18), Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 16: 12; 61: 2), Molnik (Tecco Hvala 2017, 111, T. 32: 6), Novo mesto (Knez 1986, T. 1: 21; 8: 11, 14; 13: 13), Brezje pri Trebelnem (Kromer 1959, T. 11: 7, 8; 20: 13 itd.).

⁵⁶ Prim. Dolenjske Toplice (Teržan 1976, T. 85: 6; 88: 4), Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 38A: 3; Tecco Hvala 2012, 119, Sl. 46), Brezje (Kromer 1959, T. 40: 8), Vače (Stare 1955, 19, T. 12: 2).

⁵⁷ Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, 40–41, T. 38: 1–4; prim. Štrajhar, Gaspari 2013, 35.

⁵⁸ Guštin 1977, 71, T. 11: 4.

⁵⁹ Dolgotrajno uporabo uhatih sekir v Posočju dokazuje grob s Srpenice (Laharnar, Mlinar 2019, 651), na Dolenjskem pa najdba s Kapiteljske njive v Novem mestu (Križ 2005, T. 77: 3; prim. Štrajhar, Gaspari 2013, 35).

⁶⁰ Prim. gr. 16 in 40 z Idrije pri Bači in gr. 3 z Reke pri Cerknem (Guštin 1991, T. 13: 6; 26: 1; 30: 2, 3).

⁶¹ Prim. Podzemelj (Gabrovec 1966c, T. 23: 8; Dular 1978, T. 5: 10; Božič 2011, 247; Gerbec, Mlinar 2018, 48–49).

⁶² Mlinar 2002a, 28, sl. 24.

⁶³ Odlomka koščenih ročajev iz grobov M 2683 in M 2695 sta okrašena z vtisnjenimi krožci s piko in vrezanimi

Sl. 16: Most na Soči – Pucarjev rob. Restavrirana kelih na nogi iz grobov PR 1 (levo) in PR 16 (desno).
 Fig. 16: Most na Soči – Pucarjev rob. Restored pedestal goblets from Graves PR 1 (left) in PR 16 (right).

bi jim lahko tudi odlomek koščene obloge z vtisnjenim krožcem s piko iz groba PR 23 (*t. 10C: 2*). Primerjave zanje najdemo na Dolenjskem in v Zasavju (npr. na Magdalenski gori in Kovku) v grobovih pozne certoške in negovske stopnje.⁶⁴

Bronasto posodje

V grobu PR 2 je bil najden bronast trakast ročaj, ki je bil kovan (*t. 3B: 3*). Ker je ročaj v celoti ohranjen skupaj z atašama, bi bilo možno, da je bil pritrjen na leseno posodo, ki je propadla. Na Mostu na Soči so običajnejši ročaji z okroglim presekom,⁶⁵ medtem ko so taki s pravokotnim presekom redki.⁶⁶ Primerjavo

linijami, iz groba M 1828 pa je znan podoben držaj z živalsko glavico na zaključku (Marchesetti 1893, Tav. XXVII: 15–17).

⁶⁴ Nož s koščnim ročajem iz groba 2/38 z Magdalenske gore ima podoben predvsem bronast okov (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 36: 18; Tecco Hvala 2012, 135–137), po obliki in okrasu punciranih krožcev sta primerljivi tudi posamezni najdbi, opredeljeni kot britev (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, T. 157: 6–7). Še boljše primerjavo pa ima v poznohalštatskem ženskem grobu na Kovku nad Hrastnikom (Božič, Gaspari, Pirkmajer 2020, T. 6: 10; 7: 10).

⁶⁵ Prim. Jereb 2016, T. 21: 38; 22: 40; 30: 55–57; 31: 58–59; 33: 63–65; 66: 110–111; 68: 115; 75: 124; 76: 126 idr.

⁶⁶ Prim. Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 98: 12; 116: E7; 148: F8; Svoljšak, Dular 2016, T. 36: 19; Jereb 2016, kat. št. 60–62, 129.

za kovan trakast ročaj najdemo še na grobišču Bitnje v Bohinju in v Benečiji.⁶⁷

Lončeno posodje

V grobovih PR 1 in 2 sta bila pitosa uporabljena kot žari (*t. 2: 12; 4 A: 5*). Okrašena sta z neprekinjenimi vodoravnimi rebri na ostenju⁶⁸ ter delno (*t. 2: 12*) ali skoraj v celoti (*t. 4A: 5*) na zunanji površini pobarvana s črnim ali rdečim premazom. To je hkrati tudi edina oblika pitosov, ki je zastopana v naselbini iz mlajšega halštatskega časa na Mostu na Soči.⁶⁹ V naselbinah so jih uporabljali kot shrambene posode, medtem ko so v grobovih služili za žare, predvsem v bogatejših iz stopnje Sv. Lucija IIb, a se pojavijo že v stopnji Ic.⁷⁰ V Posočju zasledimo žarne pokope v pitosih razen na Mostu na Soči še na planih žganih grobiščih v Kobaridu, na Koritnici, v Špetru, na Dabru pri Šentviški Gori in v Jerovci.⁷¹

⁶⁷ V Bitnjah je imela tak ročaj cista (Gabrovec 1974, T. 1: 1); za primerke iz Benečije gl. Pettarin 2006, Tav. 29: 496.

⁶⁸ Tip 2 (po Dular 1982, 93, sl. 6: 2).

⁶⁹ Grahek 2018a, 256.

⁷⁰ Dular 1982, 93; Grahek 2018a, 256.

⁷¹ Most na Soči (npr. Marchesetti 1893, Tav. I: 4; II: 1; Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 7A: 11; 18A: 3; 29F: 2; 35B: 4; 39B: 2; 49G: 5; Mlinar 2002a, 47–48), Kobarid (Gabrovec 1976, T. 1: 1), Koritnica (Kos 1973, T. 1: 1), Špetter (Pettarin 2006, 53), Daber pri Šentviški Gori (Rutar 1894, 122), Jerovca (Laharnar, Mlinar 2008, 473).

Sl. 17: Most na Soči – Pucarjev rob. Atiški sovji skifos iz groba PR 1 pred restavratorskim posegom (*levo*) in po njem (*desno*).
Fig. 17: Most na Soči – Pucarjev rob. Attic owl skyphos – *glaux* from Grave PR 1 before (*left*) and after restoration (*right*).

Kelihi na nogi so v svetolucijski skupini pogosta keramična oblika. Primerki iz grobov PR 1 (*sl. 16 levo*; *t. 3: 14*), PR 16 (*sl. 16 desno*; *t. 8C: 3*), PR 18 (*t. 9B: 4*) in 23 (*t. 10C: 3*) sodijo k tipu 2 po Dularjevi tipologiji.⁷² Pojavijo se ob koncu stopnje Sv. Lucija Ic, najbolj razširjeni so bili v stopnji Sv. Lucija IIa,⁷³ a so ostali v uporabi še v naslednji stopnji. Po obliki in okrasu barvanih rdeče-črnih pasov so tesno povezani z estenskim kulturnim prostorom.⁷⁴

V grobu PR 2 je bilo odkritih tudi nekaj odlomkov lončene posode na nogi (*t. 4A: 6*) z delno ohranjenim rdečim premazom na ustju in ramenu. Ker ostenje ni ohranjeno, je obliko težko rekonstruirati, lahko bi šlo za odlomke kelihov tipa 1 po Dularju.⁷⁵

Latvice na nizki nogi, kamor spada primerek iz groba PR 34 (*t. 14: 4*), so na Mostu na Soči zelo redke. Primerljivi najdbi sta bili iz grobov Sz 1087 in Sz 1873.⁷⁶ Morda gre za lokalno imitacijo po predlogi izdelkov iz estenskih delavnic.⁷⁷

Povsem neznačilen za grobne kontekste v Posočju je lonec valjaste oblike, kot lahko opredelimo fragmentirano posodo iz groba PR 25 (*t. 11 A: 2*). Najbližje in

najboljše primerjave zanj najdemo med mladohalštatsko naselbinsko keramiko z Mosta na Soči.⁷⁸

Uvožena keramika

V grobu PR 1 je bila pridana na lončarskem vretenu izdelana grška keramična pivska skodelica, *skyphos* (*sl. 17; t. 3A: 13*). Okrašena je v rdečem figuralnem stilu z motivom sove med dvema oljčnima vejicama, zaradi česar je poimenovana kot sovji skifos ali *glaux*. Dno ima prstanasto, ovalno telo posodice se na vrhu zaključi z rahlo uvihanim ustjem, iz njega izhajata dva nasproti si stoječa ročaja, eden je vodoravno postavljen, drugi navpično. To je redkejša oblika sovjega skifosa in je označena kot atiški tip B,⁷⁹ medtem ko ima tip A oba ročaja vodoravna. Glede na veliko število najdb tovrstnih skodelic se zdi, da so imele poseben namen in pomen. Med drugim so bile odkrite na atenski akropoli, kjer so jih uporabljali pri daritvenih svečanostih, posvečenih boginji Ateni.⁸⁰ Sova je v grški mitologiji hkrati zaščitnica pokopališč in mesta Atene ter sveta ptica boginje Atene. Tudi oljka je drevo z velikim simbolnim pomenom miru, sprave, očiščenja, plodnosti ali zmage in je v Grčiji prav tako posvečena boginji Ateni.⁸¹

⁷² Po Dular 1982, 97–98, sl. 7: 16.

⁷³ Dular 1982, 97–98, 103, sl. 7: 15–18; Teržan, Trampuž 1973, T. 11: 2. Po obliki so povsem primerljivi tudi kelihi na nogi s Koritnice (Kos 1973, T. 2: 1; 10: 6) in Jereke v Bohinju (Gabrovec 1974, Tab. XI: 7, 10), le da tam niso premazani z rdečimi ali črnimi pasovi.

⁷⁴ Več primerjav z estenskim območjem kažeta zaprti obliki kelihov iz PR 16 in 23: prim. Chieco Bianchi, Calzavara Capuis 1985, T. 109: A10, B2 itd.; Capuis, Chieco Bianchi 2006, T. 88: 30 itd.

⁷⁵ Dular 1982, 97, sl. 7: 15.

⁷⁶ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984, T. 113B: 3; 179 C: 8.

⁷⁷ Prim. Chieco Bianchi, Calzavara Capuis 1985, T. 78: 5, 6; Capuis, Chieco Bianchi 2006, T. 213: 33.

⁷⁸ Prim. Grahek 2018a, Lonec tipa L 1.

⁷⁹ Beazley 1963, 984.

⁸⁰ Splet 1.

⁸¹ Mlinar 2002a, 28–30, Sl. 25.

ARHEOLOŠKA SLIKA NAJDIŠČA PUCARJEV ROB

Analiza najdb je pokazala, da se je pokopavanje na raziskanem območju Pucarjevega roba začelo ob koncu 7. ali na začetku 6. stol. pr. n. št. in je trajalo najmanj do sredine 4. stol. pr. n. št., to je v stopnjah od Sv. Lucija Ic/IIa do IIc (sl. 18, 19), morda se je po daljši prekinutvi nadaljevalo še v poznolatskem obdobju. Najstarejši pokopi so skoncentrirani v središčnem in zahodnem delu izkopa, mlajši pa na vzhodnem.

Najstarejši grob PR 21 s priloženo dvoankasto ločno fibulo je ležal v osrednjem delu izkopa. Okoli njega in v zahodnem delu so bili razporejeni grobovi pretežno iz stopnje IIa oz. 6. stol. pr. n. št. (PR 10, 11, 14, 16, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 30). Grob PR 19 bi lahko na osnovi odlomka certoške fibule V. vrste opredelili v stopnjo IIb oz. v začetek 5. stol. pr. n. št. Z grobom PR 9 se začenejo žgani pokopi mlajše stopnje Sv. Lucija IIb, tj. iz sredine in druge polovice 5. stol. pr. n. št. (PR 1, 2, domnevno 3, 4, 5A, domnevno 5B in 34). Najmlajši pokop na tem delu grobišča je verjetno grob PR 6, vkopan v ilovnato zemljeno plast nad groboma PR 1 in PR 2. Na osnovi železnega orožja bi ga lahko opredelili v zadnjo halštatskodobno stopnjo svetolucijske skupine, tj. Sv. Lucija IIc, lahko pa bi bil tudi latenski. Na slednje bi kazal trapezoidni obroček,⁸² morebiti pa tudi železna sekira s plavutmi, spojenimi v tul.⁸³ V zadnjo fazo svetolucijske skupine bi lahko glede na globino vkopa opredelili tudi grob PR 20, ki je ležal 20–30 cm nad vrhom groba PR 11. Glede na stratigrafske odnose bi lahko v stopnjo Sv. Lucija IIc datirali tudi grobove PR 31,⁸⁴ 32 in 35.

Med starejšimi in mlajšimi pokopi so opazne nekatere razlike. Grobovi iz stopenj Sv. Lucija IIa in IIb (6. in 5. stol. pr. n. št.) so bili lepo vidni tako v tlorisu kot preseku, kostni ostanki v njih so bili slabše žgani in so zato bolj ohranjeni, skoncentrirani so bili predvsem na dnu grobnih jam oz. v žarah. Mlajši grobovi (stopnje Sv. Lucija IIc ali morda tudi poznejši) imajo neizrazite ali manjše grobne jame, sežganih kostnih ostankov v njih je zelo malo in so zelo močno prežgani, v primeru groba PR 31 so bili tudi neenakomerno razpršeni po celotni grobni jami.⁸⁵ Majhne in plitko vkopane grobne jame, kot jo je imel bojevniški grob PR 6, v katerem je premešana zemlja z žganino in kostnimi ostanki zapolnjevala celotno jamo, so bile dokumentirane tudi na Jelenški nad Godovičem in Koritnici.⁸⁶

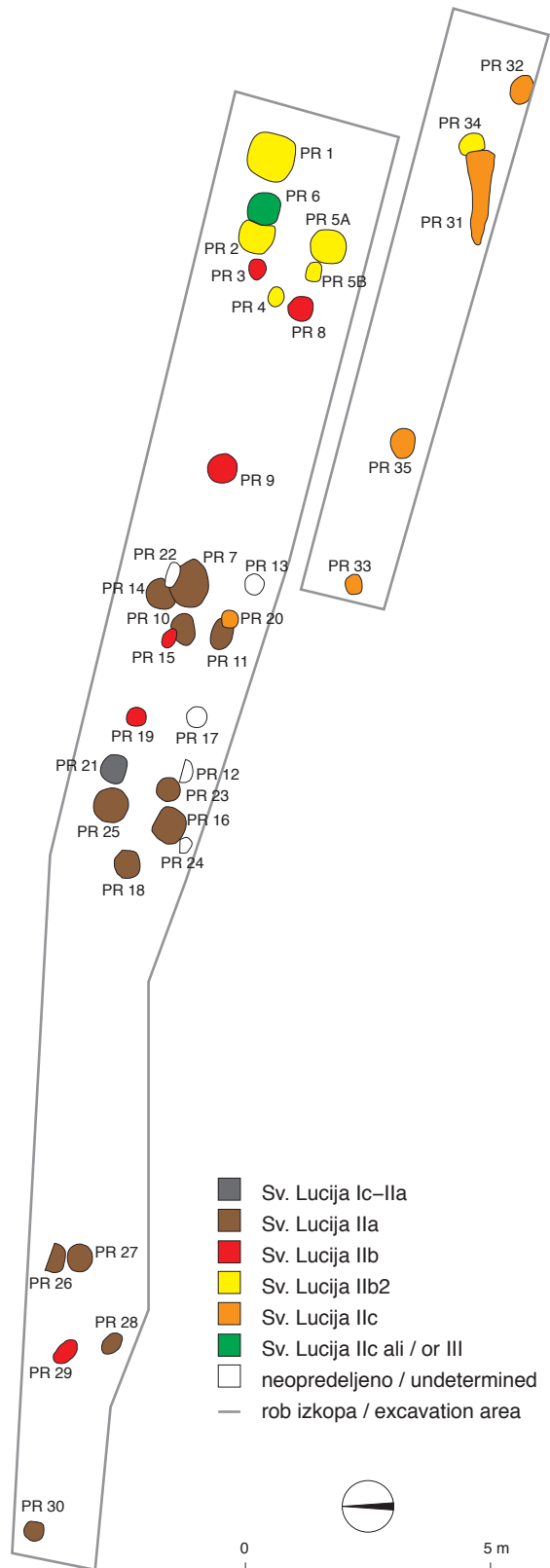
⁸² Gl. op. 43 in 44.

⁸³ Gl. op. 56.

⁸⁴ Pod veliko jamo groba PR 31 je bil vkopan grob PR 34.

⁸⁵ Prim. zgodnjelatski grob s Srpenice (Laharnar, Mlinar 2019, 645).

⁸⁶ Koritnica (Kos 1973, gr. 17, 18, 25, 32, 46, 50); tudi grobovi z Jelenška iz zadnje stopnje svetolucijske skupine so bili odkriti tik pod površino (Bratina 1997, 146).

Sl. 18: Kronološka slika pokopavanja na Pucarjevem robu. M. = 1:150.

Fig. 18: Chronology of the burials at Pucarjev rob. Scale 1:150.

Kronološke stopnje / Chronological Phases		Grobovi / Graves
Ha C/D	Sv. Lucija Ic–IIa	PR 21
Ha D	Sv. Lucija IIa	PR 7, PR 10, PR 11, PR 14, PR 16, PR 18, PR 23, PR 25, PR 26, PR 27, PR 28, PR 30*
	Sv. Lucija IIb	PR 8, PR 9, PR 15, PR 19, PR 29, PR 3*
	Sv. Lucija IIb2	PR 1, PR 2, PR 4, PR 5A*, PR 5B*, PR 34
LT	Sv. Lucija IIc	PR 31, PR 32, PR 33, PR 35, PR 20*
	S. Lucija IIc ali/or III	PR 6
	Sv. Lucija IVa	posamična najdba / stray find

Sl. 19: Most na Soči – Pucarjev rob. Grobovi po kronoloških fazah.

Fig. 19: Most na Soči – Pucarjev rob. Graves according to chronological phases.

* = opredeljeno na osnovi stratigrafskih odnosov / attribution based on stratigraphic relations.

Bogatejši so grobovi iz sredine 5. stol. pr. n. št., ki so bili žarni, kot sta grobova PR 1 in PR 2 na vzhodnem delu izkopa. V stopnji Sv. Lucija IIc pokopavanje v žare – pitose preneha,⁸⁷ prav tako pokojnim niso več pridajali keramičnih kelihov in drugih vrst lončenine.⁸⁸

Najmlajši predmet s tega dela grobišča je posamezna najdba poznolatenskega (LT D1) uhana vrste Repelc, ki je bil najden nad grobom PR 31.

⁸⁷ Izjema je grob 1 s Koritnice, opredeljen v stopnjo Sv. Lucija IIc, v katerem je za žaro služil manjši pitos (Kos 1973, 850).

⁸⁸ Prim. Dular 1982, 103, Sl. 10.